

สารบัญ

อาศிரวาท
 คำนำ
 สารบัญ
 บทนำ
 คำประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
 แผนกองค์การกรมพระราชสมภพ
 คำกราบบังคมทูลถวายราชสดุดี

เล่ม ๑

บทที่ ๑	ทรงอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี	๑๙
	การอนุรักษ์ฟื้นฟูพระราชพิธี	๒๑๑
	พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ	๒๓๓
	- แบบแผนการพระราชพิธี	๒๔๔
	- การประกอบพระราชพิธีภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ และในรัชกาลปัจจุบัน	๒๖
	- การฟื้นฟูพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ	๒๓๗
	- พันธุ์ข้าวพระราชทาน	๒๓๙
	พระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ และเรื่องที่เนื่องด้วยช้างสำคัญ	๓๓๐
	- ช้างเผือกและช้างสำคัญในรัชกาลปัจจุบัน	๓๓๓
	- การฟื้นฟูพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ	๓๓๘
	- โรงช้างต้น	๔๐
	- ฉันทดุขมูลสังเวยกล่อมช้างและกาพย์ขับไม้	๔๑
	- การสร้างธงพระคชาธารใหม่	๔๔
	- การสร้างเครื่องคชาภรณ์สำรับใหม่ของพระเศวตอดุลยเดชพาหนะ	๔๙
	พระราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาริราช	๕๖
	- การสร้างพระสยามเทวาริราช	๕๖
	- ประวัติการบวงสรวง	๕๗
	- การบรรเลงดนตรีไทยในพระราชพิธี	๕๙
	- การแสดงนาฏศิลป์และละครสมโภช	๗๒

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

- ประวัติเรือพระราชพิธี	๓๖
- ประวัติการจัดริ้วกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค	๘๕
- ลีขานงานช่างศิลป์	๙๙
- การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เรือพระราชพิธี	๑๐๓
- ภาคผนวก ๑	๑๑๔
- ภาคผนวก ๒	๑๑๖
- ภาคผนวก ๓	๑๑๘
- ภาคผนวก ๔	๑๒๐
- ภาคผนวก ๕	๑๒๑
- ภาคผนวก ๖	๑๒๓

การเฉลิมฉลองเนื่องในมหามงคลสมัยต่างๆ ในรัชกาลปัจจุบัน

- พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๑๔	๑๒๓
- การจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี	๑๒๘
- งานฉลอง ๓๐๐ ปี ลายสีไทย	๑๓๙
- งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในมหามงคลสมัยทรงเจริญพระชนมพรรษาเสด็จพระบรมอัยกาธิราช พุทธศักราช ๒๕๒๘ งานเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยเฉลิม พระชนมพรรษา ๕ รอบ พุทธศักราช ๒๕๓๐ งานเฉลิมพระเกียรติ ในมหามงคลสมัยพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๓๑	๑๔๒
- พระราชพิธีกาญจนาภิเษก และงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี	๑๔๙
- งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาส พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒	๑๕๕
- การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี	๑๖๒
- งานเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐	๑๖๖

บทที่ ๒ พระมหากษัตริย์คุณด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

๑๗๑

พระมหากษัตริย์คุณด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

๑๗๓

การเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโบราณสถาน

๑๗๔

๑. ทอดพระเนตรเมืองประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา
๒. ทอดพระเนตรเมืองประวัติศาสตร์ สุโขทัย และศรีสัชนาลัย
๓. ทอดพระเนตรแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง
๔. ทอดพระเนตรปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
๕. ทอดพระเนตรอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี

๑๗๕

๑๘๙

๒๐๓

๒๑๕

๒๑๖

การดำเนินงานด้านโบราณคดีตามโครงการก่อสร้างเชื่อมต่างๆ

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒๑๗

๑. แหล่งโบราณคดีลุ่มน้ำป่าสัก
๒. แหล่งโบราณคดีบริเวณโครงการเชื่อมขุนด่านปราการชล (คลองท่าด่าน)
๓. แหล่งโบราณคดีบริเวณโครงการเชื่อมแควน้อย
๔. แหล่งโบราณคดีบริเวณโครงการเชื่อมภูมิพล

๒๑๘

๒๒๑

๒๒๒

๒๒๓

บทที่ ๓ ทรงอนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพัฒนางานด้านพิพิธภัณฑ์

๒๓๑

สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

๒๓๓

พระมหากษัตริย์คุณต่อกิจการพิพิธภัณฑ์

และการอนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

๒๓๓

- การเสด็จพระราชดำเนินมาเยือนพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครครั้งแรก ๒๓๓
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติส่วนภูมิภาค ๒๔๓
- แนวพระราชดำริในการอนุรักษ์โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ๒๔๖

พระมหากษัตริย์คุณต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

๒๔๘

๑. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒๔๙
๒. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ रामคำแหง จังหวัดสุโขทัย ๒๕๑
๓. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ๒๕๕
๔. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น ๒๕๘
๕. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ ๒๖๑
๖. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช ๒๖๔

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พู่แทนพระองค์เปิดพิพิธภัณฑ์ในส่วนภูมิภาค

๒๖๓

ประมวลพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ๔ แห่ง

๒๖๕

- พิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒๙๕
- พิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ रामคำแหง จังหวัดสุโขทัย ๓๐๑
- พิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ๓๐๘
- พิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ๓๑๕

ภาคผนวก

๓๒๗

พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย

กรมศิลปากรจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสน้อมเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา

พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๐

จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๙๒๓.๑๕๙๓
เลขหมู่ ๗๑๕๒๘
๒๕๕๐
เลขทะเบียน บค๕๘
วันที่ 17 ต.ค. 2559
116452

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

กรมศิลปากร

พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย.--กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร,
2550. 700 หน้า.

1. ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระ--พระราชกรณียกิจ.

2. การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย.

I. ชื่อเรื่อง.

923.1593

ISBN 978-974-417-872-5

ด้วยฉันทนาการ

จาก

ส.ป.ท.

พิมพ์ที่

บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด

โทร. ๐ ๒๗๔๓ ๙๐๐๐ โทรสาร ๐ ๒๗๔๖ ๓๓๘๗

สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1

สารบัญ

อาศิรวาท
 คำนำ
 สารบัญ
 บทนำ
 คำประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
 แผนทองคำจารึกพระราชสมัญญา
 คำกราบบังคมทูลถวายราชสดุดี

เล่ม ๒

บทที่ ๔ พระมหากษัตริย์คุณ ทรงอนุรักษ์และสร้างสรรค์งานด้านศิลปกรรม

พระมหากษัตริย์คุณทรงอนุรักษ์และสร้างสรรค์งานด้านศิลปกรรม	๓๕๗
พระอัจฉริยภาพด้านจิตรกรรม	๓๕๘
- จิตรกรรมร่วมสมัย	๓๕๘
- การอนุรักษ์จิตรกรรมฝีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๓๗๐
- จิตรกรรมแบบประเพณีไทยตามแนวพระราชดำริ ณ พระพุทธรัตนสถาน	๓๗๗
พระอัจฉริยภาพด้านประติมากรรม	๔๐๗
พระอัจฉริยภาพด้านสถาปัตยกรรม	๔๑๓
- วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก	๔๑๓
- งานศิลปกรรมวัดพระราม ๙ ที่พระราชทานกระแสพระราชดำริ	๔๑๘
พระอัจฉริยภาพด้านหัตถศิลป์	๔๒๘
- พระบรมราชวินิจฉัยในการออกแบบตราสัญลักษณ์ และของที่ระลึก	๔๒๙
- ตราสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐	๔๓๐
- ตราสัญลักษณ์พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก	๔๓๐
- พระคทาจอมทัพไทย	๔๓๑
- พระราชอาสน์กาญจนาภิเษก	๔๓๕
- พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ	๔๓๖
- บุชบกถมทอง	๔๓๘

- พระธรรมจักรทองคำ ๔๓๙
- พระที่นั่งสันติชัยปราการจำลอง ๔๔๐
- พานแว่นฟ้า และฝาประกับคัมภีร์ (ปกสมุดไทย) ๔๔๑
- ตราสัญลักษณ์ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ๔๔๒
- การซ่อมบูรณะฉัตรประจำฐานชุกชีพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ๔๔๕

พระมหากษัตริย์คุณด้านดนตรี

๔๕๓

- ดนตรีสากล ๔๕๓
- ดนตรีไทย ๔๕๔

พระมหากษัตริย์คุณ ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์

๔๗๑

- ความสำคัญของงานด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ๔๗๑
- พระมหากษัตริย์กับงานด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ๔๗๒
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชกับงานด้านนาฏศิลป์ ๔๗๗
- การบันทึกทำร่าหน้าพาทย์สำคัญ ๔๗๙
- พระราชพิธีพระราชทานครอบพระธาตุนในพิธีไหว้ครูโยน - ละคร ๔๘๙
- การจัดสร้างเครื่องแต่งกายโยน ชุดศึกพรหมศาสตร์ ตามพระราชดำริ ๕๑๑
- งานด้านนาฏศิลป์เพื่อสนองพระราชประสงค์ ๕๒๑
- งานด้านนาฏศิลป์ในโอกาสพิเศษ ๕๒๔

บทที่ ๕ พระอัจฉริยภาพด้านภาษาและหนังสือ

พระมหากษัตริย์คุณในการบำรุงรักษาภาษาไทย

๕๓๓

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๕๔๓

- บทความ ๕๔๔
- พระราชนิพนธ์ที่ทรงแปล ๕๔๕
- หนังสือพระราชนิพนธ์ ๕๔๖

พระมหากษัตริย์คุณในการส่งเสริมและเพิ่มพูนวรรณกรรม	๕๔๗
โครงการสาธนาคุณมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ใน	
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๕๕๕
การดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริด้านภาษาไทยและวรรณกรรม	๕๕๗
๑. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย	๕๕๗
๑.๑ การสัมมนาทางวิชาการ	๕๕๗
๑.๒ การประกวดเรียงความ	๕๕๘
๑.๓ การประกวดคำขวัญ	๕๖๔
๑.๔ การประกวดแต่งบทร้อยกรอง	๕๖๕
๑.๕ การประกวดแสดงสุนทรพจน์	๕๗๑
๑.๖ การอบรมเชิงปฏิบัติการ	๕๗๑
๑.๗ กิจกรรมเนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ	๕๗๑
๒. กิจกรรมสร้างสรรค์และเพิ่มพูนวรรณกรรม	๕๗๔
๒.๑ วรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่	๕๗๔
๒.๑.๑ บทประพันธ์ที่ข้าราชการกรมศิลปากรแต่งถวาย	๕๗๔
๒.๑.๒ หนังสือที่กรมศิลปากรจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ	
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ	
พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ในโอกาสต่างๆ	๖๑๔
๒.๑.๓ หนังสือที่กรมศิลปากรร่วมจัดพิมพ์ถวาย	
ในโอกาสพระราชพิธีสำคัญต่างๆ	๖๑๕
๒.๑.๔ หนังสือที่นักวิชาการของกรมศิลปากรเรียบเรียง	
แปลและพิมพ์เผยแพร่	๖๓๓
๒.๒ วรรณกรรมที่ทรงคุณค่าที่จัดพิมพ์ซ้ำ	๖๓๖
๒.๒.๑ โครงการที่ดำเนินการโดยกรมศิลปากร	๖๓๖
๒.๒.๒ การส่งเสริมให้บุคคลหรือองค์กร จัดพิมพ์หนังสือดี	
หนังสือเก่า หรือหนังสือหายากที่มีคุณค่า	๖๔๑

พระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อหอสมุดแห่งชาติ

๖๔๕

- ทรงเยี่ยมชมและทอดพระเนตร
กิจกรรมของหอสมุดแห่งชาติ ๖๔๖
- การจัดสร้างหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติในโอกาสต่างๆ ๖๕๐
 - ๑. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา ๖๕๐
 - ๒. หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเษก ๖๕๑
 - ๒.๑ หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเษก เชียงใหม่ ๖๕๒
 - ๒.๒ หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเษก จันทบุรี ๖๕๓
 - ๒.๓ หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเษก กาญจนบุรี ๖๕๕
 - ๓. หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๖๕๖
 - ๓.๑ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ นครพนม ๖๕๗
 - ๓.๒ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ตรัง ๖๕๙
 - ๓.๓ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ สงขลา ๖๕๙
 - ๔. หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก ๖๖๐
 - ๔.๑ หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา ๖๖๐
 - ๔.๒ หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ ๖๖๑
 - ๔.๓ หอสมุดแห่งชาติเขตลาดกระบัง เฉลิมพระเกียรติ ๖๖๒
 - ๕. หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ๖๖๓

พระมหากษัตริย์คุณด้านจดหมายเหตุ

๖๖๕

- พระราชดำริในการเก็บรักษาเอกสารเก่า ๖๖๗
- กิจการหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ๖๖๘
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ปทุมธานี ๖๗๒
- การดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริด้านภาษาไทย
และวรรณกรรม ๖๗๕

ภาคผนวก

๖๙๑

พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย

กรมศิลปากรจัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสน้อมเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญา

พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๕๐

จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

เลขหมู่ ๑๒๓.15๙3
๓5๒๘
๒550
เลขทะเบียน ๒๑5๙
วันที่ 17 ต.ค. 2559 116452

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

กรมศิลปากร

พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย.--กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร,
2550. 700 หน้า.

1. ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระ--พระราชกรณียกิจ.

2. การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย.

I. ชื่อเรื่อง.

923.1593

ISBN 978-974-417-872-5

ด้วยถินันทนาการ

จาก

ส.ป.วท.

พิมพ์ที่

บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด

โทร. ๐ ๒๗๔๓ ๙๐๐๐ โทรสาร ๐ ๒๗๔๖ ๓๓๘๗